Jüdische Pester Zeitung.

דיזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פֿרייטאג
אונד קאָסטעט
פֿיר עסטערריך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פֿירטעליעהר. 2 גולד.50 קר. ע. וו.
פֿירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.50 קר. ע. וו.
פֿירטעליעהר' 2 גולד.75 קר. ע. וו.

יידישע פעסטער צייטונג

אויף דיזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערען
אונד דער פרענומעראציאָנס-בעטראַג בעגינ'ם מיט דעם ערסטאַנג דעם ערשטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט זיך אין
פעסט
וואיצנער בולוואר נומ' 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 87, פֿינפֿצעהנטער יאהרגאנג | פעסט, פֿרייטאג טו תמוז ה'תרמ"ג. | Pest, den 20 Juli 1883.

דער עסלארער פראָצעס.
דיא פֿאָרגעסטריגע זיטצונג.

אונזער נירעדיהאזער בעריכט-ערשטאטטער האט אונס פֿיר דיא לעטצטע נוממער אונזערעס בלאטטעס זאָ ציעמליך דען גאנצען אינהאלט דער פֿאָרגעסטריגען געריכטס-פֿערהאנדלונג טעלעגראפֿירט. נור האט זיך דא אין דיא דעפעשע ווידער איין פֿעהלער איינגעשליכען. אבער דיעס פאססירט ניכט בלאָס אונס אללײן, זאָנדערן אויך אנדערען צייטונגען, זאָ וואר צום ביישפיעל דעם „פעסטער ללאיד" טעלעגראפֿירט, דאס דער געריכטס-האָף דען מאטהעי 'א בעשוואָרען האט, אונד נון ווירד בעריכטיגט, דאס מאטהעי נאָך ניכט בעשוואָרען וואורדע. — אונד זאָ וואורדע אונס פֿאָרגעסטערן טעלעגראפֿירט, דאס דער פאנדור קאזמיר זאָ שרעקליך דען יידישען פלאסער דאוויד הערשקאָ געפֿאָלטערט — אונד נון ערהאלטען וויר נאכטרעגליך דיא בעריכטיגונג, דאס עס אייגענטליך דער כריסטליכע פלאסער טשעפקאניטש וואר, דער פאָם זיבערהייטס-קאממיססער ו י א י אונד זיינעם פאנדור קאזמיר זאָ זעהר געפֿאָלטערט וואורדע. — אבער זאָ פֿיעל איזט זיכער, דאס דיעזע אויסזאגען דעם פאנדורען קאזמיר איבער דיא שרעקליכען פֿאָלטערונגען, דיא איהם בעפֿעהל דעם קאממיססערס וואי פֿאָרגענאממען וואורדען, גראָסעס אויפֿזעהען ערעגען. אונד דאך איזט עס זאָנדערבאר, דאס טשעפקאניטש זעלבער ניכט אויסגעזאגט, דאס ער זאָ זעהר געמארטערט וואורדע. דיעזער דיממע וואלאכישע פלאסער פֿירכטעט נאך היינטע, עטוואס געגען דען קאממיססער אויסצוזאגען, אינדעם ער גלויבט, מאן ווערדע איהן היעפֿיר ניעדערשלאגען! טשעפקאניטש, דער דיא מייסטען מארטערען אונד קוואלען אויסצושטעהען האטטע, האט בייא אלל דעם ניכטס פאָן איינער לייבענשמוגגעל-געשיכטע ערצעהלט אונד וואָללטע זיך דורכאויס דיעזע ליגע ניכט ביבריינגען לאססען. מאטהעי אבער האט נור אויס פֿורכט פֿאָר שלעגען גלייך אנפֿאנגס אללעס זאגען וואָללען, וואס מאן פֿאָן איהם פֿערלאנגטע. — נאָך קאזמיר אונד מאטהעי וואורדען ענדליך דיא זיבערען פאגעל, דער זיבערהייטס-קאממיססער וואי אונד דער געפֿענגניס-וועכטער קאראנטשאי, איינס פֿערהאָר גענאָממען. וואי וואר נאָך פֿאָריגעס יאהר פאנדורען-קאממיססער, יעטצט אבער איזט ער פאָן דיעזער שטעללע אבגעזעטצט וואָרדען. ער איזט שאָן איינמאל „וועגען מיסברויך דער אמטסגעוואלט", עבענפֿאללס וועגען איינער פֿאָלטערונג, אבגעשטראָפֿט וואָרדען אונד בעפֿינדעט זיך יעטצט ווידער וועגען איינעס אנדערען פֿערגעהענס אין אונטערזוכונג. וואי איזט איינע האָהע געשטאלט, פֿאָן אבשטאָסענד ווילדעם אויסזעהען, מיט ראָטהעם האאר, מיט איינעם אייגענטהימליך געפֿלעקטען ראָטהען געזיכט אונד מיט איינעם מעכטיגען שנורר-בארט. זיין בענעהמען אים געריכטס-זאאל אללײן קאנן שאָן דאריבער ריכטען, וויא ער זיך געגען דיא אנגעקלאגטען בענאָממען. ווענן ער זאָ ראָה געגען דען שטאאטס-אנוואלט אונד דיא פֿערטהיידיגער געאנטוואָרטעט — זאָ קאנן מאן זיך ערסט דענקען, וויא ער דיא אונגליקליכען אנגעקלאגטען אלס קאממיססער פֿערהאָרט.

אינדעססען, וואס דיזער מענש פֿאָרגעסטערן אים געריכטסזאאלע צו האָרען בעקאם, ווערע גענוג, אום איינען מענשען, אין וועלכעם זיך נאָך איין פֿונקע פֿאָן זעלבסטגעפֿיהל בעפֿינדעט, מאָראליש ניעדערצושמעטטערן.

דא וואר פֿאָר אללעם זיין איינענער עהעמאליגער פאנדור יאָזעף קאזמיר, וועלכער מיט גראָססער אויספֿיהרליכקייט ערצעהלטע, וויא ער אויף בעפֿעהל זיינעס העררן וואי דען פלאסער טשעפקאניטש געפֿריגעלט, אָנדערמזעלבען צוויא שטאָקע צערבראָכען האבע, וויא דאנן וואי זעלבסט דעם טשעפקאניטש „דיים-שרויבען" אנגעלעגט א' ז' וו. — אויף אלל דיעזע דינגע שווערט קאזמיר ביים לעבענדיגען גאָטט —: אבער מאטהעי לייגנעט טראָטץ אלל דעם, דאס ער צום געשטענדניססע געצוואונגען וואָרדען.

ו י א י וואר דעם שטאאטס-אנוואלט אונד דען פֿערטהיידיגערן געגענאיבער זאָ קעק אונד זאָ העררויספֿאָרדערנד, דאס מאן איהן ווידערהאָלט צורעכט וויזען מוססטע. וואי שריע איממער פֿאָרט אונד האָרטע ניכט אויף, פערזאָנליכע בעליידיגונגען געגען דיא פֿערטהיידיגער פֿאָרצובריינגען. וואי האט זיך גאר זאָוייט פֿערשטיעגען, זעלבסט דען פֿערטהיידיגער דר' היימאנן צו פֿערדעכטיגען, דאס היימאנן זעלבער אן דעם לייבען-שמוגגעל טהיילגענאָממען. דא וואורדע זעלבסט דעם פרעזידענטען דיא זאכע צו ארג, ער שריע דען וואי העפֿטיג אן אונד דראָהטע איהם זאָגאר מיט בעשטראָפֿונג. — דאס פֿערדראָס דיא אנטי-סעמיטישען צוהארער. זיא לערמטען אונד ריעפֿען דאצווישען, אום דיא בעליידיגונג וואי'ס צו פֿערהינדערן, אבער דער פרעזידענט שריע אויך דיא אנטי-סעמיטישען צוהארער אן אונד דראָהטע איהנען מיט דער הינויסשאפֿפֿונג אויס דעם זאאלע, ווענן זיא זיך ניכט רוהיג פֿערהאלטען! איבערהויפט וואר פֿאָרגעסטערן דאס בענעהמען דער אנטי-סעמיטישען צוהארער ווידער איינמאל שקאנדאלאָז אונד זעהר אינאנשטענדיג. עס וואר עבען אנדרי מיט דען הויפטהעטצערן אונטער דען צוהארערן. אנדריי'ס נאמען וואורדע פֿאָרגעסטערן אים געריכטס-זאאלע אבערמאלס גענאננט. וויא אונזערע לעזער וויססען, האט שאָן איינמאל דער יידישע איינוואָהנער אויס עסלאר, נאמענס קליין, אים געריכטס-זאאלע דאריבער הינגעוויעזען, דאס עס נור אנדרי וואר, וועלכער איהן אונד דען יידען גראָס אלס לייבען-שמוגגלער בעצייכנען ליעס, וויל קליין אונד גראָס מיט איהם איינען פראָצעס האטטען. פֿאָרגעסטערן ערצעהלטע נון קליין נאָכמאלס: אנדרי האבע אין עסלאר אנגעאָרדנעט, דיא אנגעקלאגטען יידען מאגען פֿאָר זיינער וואָהנונג פֿאָראיבער געפֿיהרט ווערדען, דאמיט אויך זיינע געליעבטע פֿריוא דאס פֿערגניגען האבע, דיא פֿאָר דען פֿפֿערדען דער פאנדורען איינהערגעטריעבענען אונד געפֿייניגטען יידען צו זעהען!

טראָטצדעם זיין איינענער פאנדור קאזמיר, אונד טראָטצדעם דיא געפֿייניגטען יידען, פאָגעל, הערשקאָ אונד קליין, דעם קאממיססער וואי אינס געזיכט פֿאָן דעססען פֿאָלטערונגען ערצעהלטען — לייגנעטע וואי שטיין אונד ביין אונד בעצייכנעטע אללע דיעזע אויסזאגען אלס ליגען אונד פֿערליימדונג. וואי לייגנעטע אנפֿאנגס, דאס ער דיא אנגעקלאגטען איבערהויפט נאָך לאָק אין יענען גארטען געפֿיהרט, וועלכען זיא אלס דען אָרט איהרער פֿאָלטערונג בעצייכנען; אבער נאָך פֿיעלעם הער- אונד הינפֿראגען קאָננטע מאן פֿאָן וואי ענדליך הערויסבריינגען, דאס ער דיא אנגעקלאגטען דאָך דאָרטהין געבראכט.

נאָך וואי וואורדע דער געוועזענע געפֿענגניס-וועכטער קאראנטשאי פֿערהאָרט. וויר זאגען: „דער געוועזענע", וויל קאראנטשאי עבענזאָ וויא וואי וועגען פֿערגעהענס אונד וועגען מיסברויך דער אמטסגעוואלט פֿאָן זיינער שטעללע צוריקטרעטען מוססטע. אבער דיא אנטי-סעמיטען, וועלכע פֿירכטעטען, דאס קאראנטשאי, נאכדעם ער פֿאָן זיינער איינטרעגליכען שטעללע אבגעזעטצט וואורדע, דאס שטרעפֿליכע פֿאָרגעהען דעם אונטערזוכונגס-ריכטערס אונד דער קאממיססערע אויפֿדעקען ווירדע, האבען דיעזען קאראנטשאי רייכליך מיט געלד אונטערשטיטצט אונד איהם איינע איינטרעגליכע שטעללע בייא דער אייזענבאהן פֿערשאפֿפֿט. — וויא אונזערע לעזער זיך ערינגערן קאָננען, וואר דיעזער קאראנטשאי ניכט בלאָס געפֿענגניס-וועכטער, זאָנדערן וואר ער אויך פֿערהארער אונד דאָלמעטש בייא דען וואלאכישען פלאסערן, אונד דיעזער קאראנטשאי האט שאָן פֿאָריגעס יאהר פֿאָר דעם דאמאליגען שטאאטס-אנוואלט דאס געשטענדניס אבגעלעגט, דאס מאן געפֿאָלטערט האט, נאכהער אבער צאָג ער דאס געשטענדניס צוריק, אינדעם ער זאגטע: „איך וואר פֿאָן דעם שטאאטס-אנוואלטע געצוואונגען, דיעזעס געשטענדניס צו מאכען, דא ער מיך זאָנסט אבזעטצען וואָללטע!" — קאראנטשאי בענאהם זיך פֿאסט זאָ וויא וואי, אונד לייגנעטע אללעס. — פֿערטהיידיגער אטוואָש פֿערלאנגטע דיא פֿאָרלאדונג יענעס שטאאטס-אנוואלטעס, פֿאָר וועלכעם קאראנטשאי פֿאָריגעס יאהר געשטאנדען, דאס מאן געפֿאָלטערט!

דער פֿאָרגעסטריגע טאג שטעללטע אלזאָ איין זעהר שלעכטעס צייגניס פֿיר דיא סאבאָלטשער קאָמיטאטס-ווירטהשאפֿט אויס. דאס סאבאָלטשער קאָמיטאט האטטע דא גאר זעלטענע בעאמטע אן דען העררען פעטצעלי, רעטשקי באָנדי, וואי אונד קאראנטשאי. דאס פֿערהאָר מאכטע אויף יעדען מענשענפֿריינד איינען זעהר בעשעמענדען איינדרוק.

צום שלוססע דער זיטצונג שטעללטע שטאאטס-אנוואלט זייפֿפֿערט נאָך איינמאל דען אנטראג, דאס מאטהעי, וועלכעם דורך צאהלרייכע צייגען זיינע פֿיעלען ליגען נאכגעוויעזען וואורדען, צום שוואורע ניכט צוגעלאססען ווערדען זאָלל — אונד אויך דער געריכטסהאָף האט בעשלאָססען, דיעזען מאטהעי איינסטוויילען נאָך ניכט צו בעשוואָרען. — וויא דער לעזער זיעהט, איזט מאטהעי דער איינציגע פֿאלשע צייגע אין דער לייבען-שמוגגעל-אנקלאגע, אונד ווענן דיעזער ניכט בעשוואָרען ווירד, זאָ איזט דא קיין איינציגער צייגע פֿאָרהאנדען, אונד דיא גאנצע אנקלאגע וועגען דעם לייבען-שמוגגעלס מוס פֿאללען געלאססען ווערדען. — פֿערנער בעאנטראגטע דער שטאאטס-אנוואלט, דיא פֿאלטערער וואי אונד קאראנטשאי צום שוואורע ניכט צוצולאססען, וויל זיא יא נאָך אויסער דיעזעם פֿאללע וועגען איינעם אמטס-פֿערגעהענס אויף דער אנקלאגע-באנק זיטצען ווערדען! —

מאן האָפֿפֿט, דאסס דאס פֿערהאָר שאָן מאָרגען (זאמסטאג) צו ענדע זיין ווירד. מאָנטאג ווירד דער פרעזידענט דאס ערגעבניס דעס פֿערהאָרעס אונד דער ביזהעריגען פֿערהאנדלונגען צוזאממענשטעללען, דיענסטאג ווירד איין ראסט-טאג איינטרעטען, אונד מיטטוואָך קאָננטען דיא רעדען דעס שטאאטס-אנוואלטעס, דער פֿערטהיידיגער אונד דעס אדוואָקאטען סאלאי בעגיננען. זאָ קאָננטע דאנן אים בעסטען פֿאללע דער פראָצעס ענדע נעכסטער וואָכע צו ענדע זיין. וואנן דיא אורטהיילס-פֿערקינדיגונג ערפֿאָלגט — דאס לאָסט זיך ניכט בעשטיממען. עס ווערע קיין וואונדער, דאס זיך דער געריכטס-האָף היעצו פֿאללע אכט טאגע צייט לאססען ווירדע

יודען פֿרייגעשפּראָכען. ווערדען היעמיט דיא העטצערייען אונד וויהלערייען דער אנטי-סעמיטען געגען דיא יודען איין ענדע נעהמען? — אויף דיעזע פֿראגע האט בערייטס קאָשוטה מיט „ניין" געאנטוואָרטעט — אונד וויר פֿירכטען עבענפֿאללס, דאס דיעזע יודענהעטצען נאָך לאנגע ניכט צו ענדע זינד. האט דענן דיא טיסאַ-עסלארער געשיכטע דען אנטי-סעמיטיסמוס, אָדער האט דער אנטי-סעמיטיסמוס דיא עסלארער געשיכטע הערויפֿבעשוואָרען? יעדער ווירד איינזעהען, דאס לעטצטערעס דער פֿאלל איזט: נור דיא אנטי-סעמיטען מיט אָנאָדי אן דער שפּיטצע האבען דיעזע בלוט-בעשולדיגונגס-געשיכטע ערפֿונדען, אונד ווירד דיעזע ניעדערגעדריקט, זאָ ווערדען זיא מיט עטוואס אנדערעם אויפֿטויכען. אישטוצי האט גענוג ניפֿטיגע פֿפֿיילע אין זיינעם קאָכער, אום זיא פֿאָרטוועהרענד געגען דיא יודען אבצושיעסען — אונד ראָהלינג שטעהט איהם צור זייטע, אינדעם ער פֿאָן טאג צו טאג נייע שטעללען אויס דער יודישען ליטעראטור פֿעלשט, אום דאדורך צו צייגען, דאסס דאס יודענטהום דעם שטאאטע שעדליך אונד געפֿעהרליך איזט. אישטוצי שימפּפֿט געגען דיא יודענהייט אלס ראססע אונד ראָהלינג שימפּפֿט געגען דאס יודענטהום, דעססען לעהרען ער פֿיר שטאאטס-געפֿעהרליך בעצייכנעט. וואס ווירד נון דא דאס ענדע זיין? דאס מייסטע קאָננטע היער נור דיא רעגיערונג, דיא שטאאטס-געוואלט, טהון: דיא רעגיערונג דארף ניכט מעהר דיעזעס טרייבען רוהיג צוזעהען, דענן זאָנסט האבען וויר דיעזעלבען יודענפֿערפֿאָלגונגען, וויא אין רוסלאנד. אונד שטירצט זיך איינמאל דאס וויטהענדע פֿאָלק געגען דיא יודען, אום זיך איהרעס געלדעס צו בעמעכטיגען — דאנן ווירד עס אויך דיא רייכען כריסטען ניכט שאָנען, אונד וויר האבען אין אונגארן איינע קאָמוניסטישע רעוואָלוציאָן.

*) (וויא איינע צערבראָכענע פֿלאשע גאנץ ווירד!) דיעזעס קינסטשטיק קאָננטען עבען נור דיא אנטי-סעמיטען מאכען. וויא אונזערע לעזער וויססען, האט פּרעזידענט קאָרניש וועהרענד דער שלוספֿערהאנדלונג דעם עסלארער פּראָצעססעס דען אמטליכען בעריכט פֿערלעזען לאססען, דאס באָדענדע קינדער אים פֿליססע באָדראָג איינע פֿלאשע געפֿונדען, אין וועלכער איין בריעף וואר מיט דער אנצייגע איינעם געוויססען לאַקי, דאס ער זיינע געליעבטע, נאמענס טימארי, ביי טיסאַ-דאדא אין דיא טהייס געוואָרפֿען. אין דיעזעם אמטליכען בעריכטע הייסט עס: מאן קאָננטע נור דורך דאס צערברעכען דער פֿלאשע דען בריעף הערויסנעהמען — אונד זיעהע! פֿאָרגעסטערן שיקטע דער ריכטער פֿאָן באָדראָג-אָלאָסי יענע פֿלאשע, אין וועלכער דער בריעף געפֿונדען וואורדע, אן דען געריכטסהאָף — אונד דיא פֿלאשע וואר פֿאָללקאָממען גאנץ, ניכט צערבראָכען. וויא רייםט זיך דאס צוזאממען? דאָך ניכט מיט ליים, דענן דיעס מיסטע מאן יא בעמערקען; דאָך ווענן דיא אנטי-סעמיטען בעהויפּטען, דאס מאן איין אבגעשלאכטעטעס מעדכען צוזאממענלייםען קאנן, זאָ קאנן מאן יא אויך איינע צערבראָכענע פֿלאשע צוזאממענלייםען!

*) (דיא כאָלערא.) שאָן זייט מעהרערען וואָכען ווירד אין דען צייטונגען בעריכטעט, דאס אין עגיפּטען דיא כאָלערא אויסגעבראָכען. וויר האבען היעפֿאָן קיינע מעלדונג געבראכט, אום ניכט אויך אונזערע ווערטהע לעזער צו ערשרעקען, דא בייַנאהע יעדען זאָממער אירגענד אים אָריענטע דיא כאָלערא אויסצוברעכען פּפֿלעגט. נון אבער נימט דיא כאָלערא אין עגיפּטען פֿאָן טאג צו טאג איינע ערנסטע ווייזע צו. עס זינד דאָרט בייַנאהע שאָן 4000 מענשען דער כאָלערא צום אָפּפֿער געפֿאללען — אונד וויא איינע קירצע דעפּעשע פֿאָם 17-טען יולי מעלדעט, איזט אויך שאָן אין איינעם רוסישען דאָרפֿע דיא כאָלערא אויסגעבראָכען. דיא בעהאָרדען טרעפֿפֿען דאהער יעטצט איבעראלל, אויך אין אונגארן שאָן, דיא נאָטהיגען פֿאָרזיכטס-מאסרעגעלן צור פֿערהיטונג דער כאָלערא, אונד וויר מיססען דאהער אונזערע לעזער דאראויף אויפֿמערקזאם מאכען, דען אנאָרדנונגען דער בעהאָרדע אין בעצוג אויף רייןהאלטונג אונד דערגלייכען זיך צו פֿיגען! —

דיא הייטיגע געריכטס-פֿערהאנדלונג.

אונזער בעריכט-ערשטאטטער טעלעגראפֿירט אונס הייטע אויס ניערעדיהאזא פֿאָלגענדעס:

הייטע פֿריה האבען דיא פֿערטהיידיגער איבער דאס ערגעבניס דער עסלארער רייזע איינע קאָנפֿערענץ אבגעהאלטען. זיא פֿערגליכען דעם מאָריץ געסטריגע אויסזאגען מיט זיינען פֿריהערען אים פּראָטאָקאָללע פֿערצייכנעטען אויסזאגען, אונד עס שטעללט זיך דא קלאר הערויס, דאס מאָריץ געסטערן געגען זיינע פֿריהערען אויסזאגען גראדע פֿערקעהרטעס אויסגעזאגט. — יעדער זיעהט נון יעטצט דיא פֿערלאָגענהייט דיעזעס שפּיטצבובען מאָריץ איין!

גלייך צו בעגינן דער הייטיגען געריכטס-פֿערהאנדלונג טהיילטע דער פּרעזידענט מיט, דאס גראָסבערג זיינע 48 שטונדען אבגעזעססען איזט. היעראויף וואורדע מאטהעי אבערמאלס אינס שטרענגע פֿערהאָר גענאָממען. דער פּרעזידענט פֿראגטע איהן: „זיא האבען שאָן פֿינף פֿערשיעדענע אויסזאגען געמאכט, ביי וועלכער פֿערבלייבען זיא?" — אונד מאטהעי זאגטע: „יעדענפֿאללס בלייבע איך דאבייא, דאס איך היער ניכט געפֿאָלטערט וואורדע."

נון וואורדען דער שאנדארם רוקא אונד דער פּאנדור קאָזמיר הערייגערופֿען. ביידע זאגטען: זיא קענען דען מאטהעי גאר צו גוט, דא זיא איהן אויף בעפֿעהל דעם קאָממיססערס וואי אין טיסאַ-לאק געבונדען אונד איהן דאנן מיט פֿריש געשניטטענען רוטהען טיכטיג דורכגעפּריגעלט. דער שאנדארם אונד דער פּאנדור מוסטען אלזאָ דיעזעס דיק-שעדעל ערסט בעצייגען, דאס ער זאָלכע טיכטיגע שלעגע בעקאָממען.

דער פּאנדור קאָזמיר זאגטע: „איך דען וואַ-וויד הערשקאָ האבען וויר געמאַרטערט; וויר האבען געגען איהן דיימענ-שרייבען אנגעווענדעט; וויר האבען איהן זאָלאנגע אויף דיא פֿוס-זאָהלען געשלאגען, ביז וויר אין איהן דיא געשיכטע מיט דעם לייכענ-שמוגעל הינייבריינגען קאָננטען, אבער ער וואָללטע זיך דיעזע געשיכטע שווער איינשטודירען לאססען; ער וויינטע אונד יאממערטע אונד שוואָר ביים גראבע זיינער מוטטער, דאס ער ניכטס וויססע אונד ניכטס בעגאנגען האבע. — אלס זיך ענדליך הערשקאָ דורך דיא פֿאָלטערונג נאכגיעביגער צייגטע, האלטע איך דען מאטהעי, וועלכעס איך שאָן דרייסען זאגטע: „דער יודע הערשקאָ האט שאָן אללעס געשטאנדען, בעקענע אויך דו, דאס דיא לייכע געשמוגעלט, זאָנסט ווירסט אויך דו זאָ געפֿאָלטערט!" — מאטהעי צוטטערטע אונד וואר בערייט, אללעס צו זאגען, נור וואוסטע ער ניכט, וואס ער אייגענטליך זאגען זאָלל. נון וואורדע ער מיט רוטהען געפּייטשט, ביז ער ענדליך דיעזע שמוגעל-געשיכטע נאכזאגען קאָננטע. — יעטצט קאם בארי אונד נאהם דיעזע דורך דיא פֿאָלטער הערויסגעבראכטע געשיכטע צו פּראָטאָקאָלל.

דער פּרעזידענט מאכט דען פּאנדורען אויפֿמערקזאם, דאס ער זיינע אויסזאגע אויפֿרעכט אונד געוויסענהאַפֿט בעשוואָרען מיססען ווערדע — וואָראויף אבער קאָזמיר ערווידערטע: „איך זאגע ביים נאָמען גאָט דיא ריינע וואהרהייט אונד קאנן מיט גוטעם געוויססען אללעס בעשוואָרען."

קאָזמיר זאגטע עס אויך דעם מאטהעי וואלאכיש אינס געזיכט; מאטהעי אבער לייגנעטע שטיין אונד ביין. — דאָך פֿערוויקעלטע זיך מאטהעי ווידער אין פֿיעלע ווידערשפּריכע, אונד ווען מאן איהן אויף זיינע נייען ווידערשפּריכע אויפֿמערקזאם מאכטע, דא ערפֿינדעט ער ווידער איינע אנדערע נייע ליגע!

יעדענפֿאללס האבען היער צווייא זעהר וויכטיגע צייגען, איין שאנדארם אונד איין פּאנדור, אויסגעזאגט אונד געשוואָרען, דאס זיא זעלבער אויף בעפֿעהל דעם זיכערהייטס-קאָממיססערס וואי דיא פֿלאסער געפֿאָלטערט אונד איהנען דיא לייכענ-שמוגעל-געשיכטע איינגעפּפֿעפֿערט. — מאן זיעהט נון, וועלך שרעקליכע אונגעזעטצליכע מיטטעל ביי דער פֿאָראונטערזוכונג אנגעווענדעט וואורדען, אונד נור עבען אויף דיעזע ווייזע קאָננטע דיעזער גאנצע העקסענ-פּראָצעס הערויסגעשמידעט ווערדען! דער הייטיגע טאג וואר אלזאָ ווידער איין זעהר גינסטיגער טאג פֿיר דיא יודען. גאָטט געבע נור, דאס דיע-זער פּראָצעס אונד דער גאנצע שפּעקטאקעל באלד צו ענדע זיין מאָגען!

היעראויף וואורדע דער קאָממיססער וואי פֿערהאָרט, ער בענאהם זיך זעהר גראָב אונד רוה געגען דיא אייגענען, וועלכע איהן אלס „פֿאָלטערער" בעצייכנעטען — אונד זעלבסט קאָרניש מוססטע דיעזען וואי צורעכט-ווייזען. פֿאָגעל, הערשקאָ, קליין אונד דער פּאנדור קאָזמיר זאגען איהם אינס געזיכט, דאס ער איין פֿאָלטערער איזט, אבער וואי בעליידיגט אויך דיא פֿערטהיידיגער אָטוואָש אונד היימאנן אונד שפּריכט זאָגאר דיא אנגעקלאגטען „פֿער דיא" אן.

היעראויף וואורדע אויך דער פֿאָלטערער קאַראנטשאי פֿערהאָרט. ער לייגנעטע דיא פֿאָלטערונג עבען זאָ גראָב וויא וואי, אונד אויך דיא אנטי-סעמיטישען צישיער בענאהמען זיך זאָ אונרוהיג, דאס איהנען דער פּרעזידענט מיט דעם הינויסשאַפֿפֿען דראָהען מוססטע.

פּרענומעראַציאָנס-איינלאַדונג.

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען, פּרענומעראנטען דערען פּרענומעראַציאָנס-טערמין אם 15. יולי 1883 צו ענדע געהט (וואס גאנץ דייטליך אויף איהרער „אדרעס-שלייפֿע" אנגעצייגט איזט), איהרע פּרענומעראַציאָן צו ערנייערן, דאמיט דיא זענדונג דער בלעטטער קיינע שטאָרונג ערלייַדע.

פֿערלאָזונג.

1) דער וואלדשטיין לאָזע.

ביי דער אם 16-טען יולי פֿאָרגענאָממענען ציהונג פֿיעל דער הויפּטטרעפֿפֿער מיט 20000 גולדען אויף נר' 24522, דער 2-טע טרעפֿפֿער מיט 2000 גולד' אויף נר' 51513 אונד דער 3-טע טרעפֿפֿער מיט 1000 גולדען אויף נר' 34665. — פֿערנער געוואָננען: יע 500 גולד' נומ' 49467 103036; יע 100 גולדען נר' 25633 30293 44409 77849 83372; יע 50 גולד. נר' 28230 36266 36417 40698 45413 54195 51302 54887 80248 80822; אונד ענדליך געוואָננען יע 40 גולד' נר' 2678 6222 17640 17752 20083 25099 26247 28007 29007 36471 36726 53143 58185 61176 72619 74007 76457 88572 89625 99047 101242.

2) דער סאלם-לאָזע.

ביי דער אם 16. יולי 1883 פֿאָרגענאָממענען ציהונג פֿיעל דער הויפּטטרעפֿפֿער מיט 20000 גולד' אויף נר' 71783, דער 2-טע מיט 2000 גולד' אויף נר' 60755 — אונד דער 3-טע טרעפֿפֿער מיט 1000 גולדען אויף נר' 46511. פֿערנער געוואָננען: יע 200 גולד. נר' 32034 59099, יע 120 גולד' נר' 2818 30233 81708 82297, יע 110 גולדען נר' 6304 8902 22112 59360 60410 67080 82313 91748, יע 100 גולד. נר' 3115 3646 5214 22275 29247 34845 37244 43634 56682 61371 65420 87847 90675.

געשעפֿטסבעריכט.

פּעסטער-פּרייזע.

געטריידע-געשעפֿט. פֿאָן ווייצען וואר געשטערן פֿיעל צו מארקטע געבראכט, דער פּרייז וואר שוואך, 15000 מעטער-צענטנער וואורדען פֿערקויפֿט.

ווייצען, טהייס-, 500 מעטער' 80,5 קילאָ 10,80 גול', 1500 מעטער' 80,5 קילאָ 10,95 גולד. 300 מעטער' 80,5 קילאָ 11,00 גול. — 100 מעטער' 80,5 קילאָ 10,80 גולד. 100 מעטער' 78,5 קילאָ 9.90 גולדען. 100 מעטער' 77.3 קי' 9,85 גולד' 150 מעטער' 76·8 קילאָ 9,50 גול. 100 מעטער' 78, 9,50 גול. באטשקער 1000 מעטער' 79·6 קילאָ 11.— גולדען. — — נאָרד-אונגארישער 200 מעטער' 77·5 קילאָ 9,75 גולד. — פּעסטער-באָדען: 200 מעטער' 79,2 קילאָ 10,75 גולד. — 200 מעטער' 79 קי' 10,70 גול. 200 מעטער' 79.3 קי' 10.— גול. (אללעס פֿער 3 מאָנאטע).

האַפֿער 5,95—5,50 גולד.

וויענער-פּרייזע.

וויענער שלאכט-פֿיעהמארקט.

דער אויפֿטריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פֿיעהמארקטע אם 17-טען ד' מ' בעטרוג 3172 שטיק. דאפֿאָן וואַרען: 1497 אונגארישע, 1523 פּאָלנישע אונד 152 דייטשע. דיא פּרייזע שטעללטען זיך פֿער 100 קילאָגראמם: אונגארישע מאסט-אָכסען 58 — 61 גולד., פּאָלנישע 59 — 63 גולד. אונד דייטשע 58 — 64 גולד.

פֿעראַנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

Eigenthümer und verantwortlicher Redakteur: M. REIS. Budapest, 1883. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

הײמאנן: „איך ביטטע, העררר פרעזידענט, וואי האט זא אללע געגען איהן ביזהער געמאכטען אויסזאגען אלס לוגע בעצײכנעט: זא קאננטע איהם וואהל איך קלײן אײנמאל זאגען, דאס ע ר אײן ליגנער איזט!"

העררייז שריע וואי געגען הײמאנן, ביז ענדליך דער פרעזידענט צו וואי זאגטע: „איך זא מיססען יענען ערנסט בעוואהרען, דיא דיא זאכע ערפאָרדערט! ווענן אימטער זא געגענאיבער שטעהען, קאננען זא זאגען: „דאס איזט וואהר! דאס איזט ניכט וואהר!" — אבער זא הײפען ניעמאנדען מיט ראָהען וואָרטען בעלײדיגען!"

פרײערמאנן צו וואי: „דיא העררען פאָגעל אונד גראָס האבען זא פאָן דער לײבען-שמוגגעל-געשיכטע ניכטס ערצעהלט אונד האבען אלזאָ קײנע אורזאכע צו זאגען, דאס זא צור ערצעהלונג אײנער זאָלכען געשיכטע דורך פאָלטער געצוואונגען וואורדען — אונד דעננאָך קלאגען זא איבער פאָלטערונג, וויא קאָממט דאס?"

וואי (מיט אײנעם פערשמיצטען לעכעלן): „דאס קאננטען זא, העררר אדוואָקאט, וויל זא אין דיזער בעציעהונג ערפאָהרען זינד, בעססער זאגען!"

פרײערמאנן: „נון, זא ווערדע איך עס זאגען, דאָך גלײבע איך ניכט, דאס זא מיר דאפיר דאנקען ווערדען!" —

וואי: „איך האבע דאס מײניגע שאָן געזאגט."

פרעזידענט ערטהײלט דעם וואי דיא מאהנונג, אנשטענדיג צו אנטוואָרטען.

הײמאנן צו וואי: „זיא זאגטען פריהער, דאס זיא צו מאטהעי געזאגט: ער מאגע געשטעהען, וויל אהנעהין שאָן אללעס געשטאנדען האט: וויא קאננטען זא זאגען, דאס איך שאָן דיא איבריגען געשטאנדען, דא זא נאָך אײדער אײגענען אויסזאגע מאטהעי דער ערסטע וואר, דער פערהאָרט וואורדע?"

וואי: „דאס איזט שאָן זא אינזערע ארט אונד ווײזע ביים פערהאָרע, וויר פפלעגען צו זאגען: „געשטעהע, דען וויר וויססען שאָן אהנעהין אללעס!"

הײמאנן: „דאס וואר אלזאָ נור אײן „קניפף" פאָן איהנען?" — (קניפף הײסט אין ליסטיגער קונסטגריפף, אײנע ארט פאָן שפיצבובעריא, וואמיט מאן עטוואס הערויסבריגען קאנן.)

וואי: „פרײליך אײן „קניפף", עבענזאָ וויא דיא העררען אדוואָקאטען עס מאכען!"

פרעזידענט ערמאהנט ווידער דען וואי, זיך אנשטענדיגער צו בענעהמען.

הײמאנן: „אבער אײן „קניפף" ביים פערהאָרע איזט זא געזעטצליך פערבאָטען."

וואי: „איך ביטטע, לאססען וויר אונס אין אײנען זאָלכען שטרײט ניכט אײן. דענן איך וויסטע אין דיזער זאכע איך פיעלעס געגען זא צו זאגען!"

הײמאנן: „וואס?"

וואי: „פאָן דיעזעם לײבען-שמוגגעל?"

הײמאנן צום פרעזידענטען: „העררר פרעזידענט! איך קאנן דיעס ניכט הינגעהמען, אונד אין פאָלגע דיזער פערדעכטיגענדען אויסערונג בין איך זא פרײא, זא צו ערזוכען, דיעזען מאנן דאצו צו פערהאלטען, דאס ער עס אפפען הערויסזאגע, וואס ער איבער מיך אין דיעזעם אנגעבליכען לײבען-שמוגגעל ווייס!"

פרעזידענט צו וואי: „יעטצט מיססען זא נון זאגען, וואס זא איבער העררן הײמאנן וויססען אונד מיססען איך דען גרונד אײהרער פערדעכטיגונג אנגעבען; זאנסט ווערדען זא צורעכט געוויזען!"

וואי: „איך ביטטע, איך ווייס אײגענטליך ניכטס, איך ווייס נור, וואס דיא אנדערען זאגען!"

פרעזידענט: „היער אים געריכטס-זאאלע מוס מאן נור זאגען, וואס מאן זעלבער ווייס אונד דארף אנדערען ניכטס נאכזאגען; אלזאָ שווײגען זא אונד רעדען זא ניכט מעהר דאריבער."

נאכדעם וואי פאם פרעזידענטען זעלבער זא אבגעפערטיגט וואורדע, איזט דאס פערהאָר מיט קאראנטשאי פאָרגענאממען וואָרדען. ער לײגנעטע עבענפאללס שטײן אונד בײן, אונד אלס מאן איהם פאָרגעהאלטען, דאס ער ביים שטאאטס-אנוואלטע דיא פאָלטערונג זא אײנגעשטאנדען, דא זאגטע ער, דאס דער שטאאטס-אנוואלט איהם געדראָהט. — אנשיל פאָגעל אונד קלײן ערצעהלטען, וויא זא איך איף דעם וועגע פאָן עסלאר נאך ניערעדהאזא געפײנגט וואורדען, וויא מאן איהנען צוגערופען: „קרעפירעט אדער געהט, איהר הינדישען יודען!" — פערנער ערצעהלט גראָס, וויא ער דעם קאראנטשאי זײנע זאכען אונד נאך 6 גולדען געגעבען, אונד דאס קאראנטשאי אלל דיעס אײנגעשטעקט אונד ניע מעהר צוריקגעגעבען. — דער פאנדור קאָזימיר בעשטעטיגט איך דיא אויסזאגען דער יודען געגען קאראנטשאי.

שליעסליך וואורדע דער צײגע יאָזעף יהאס, דער בײא דער טראנספאָרטירונג דער יודען פאָן עסלאר נאך ניערעדהאזא מיטגעווירקט, פערהאָרט. דיעזעם זאגטע קלײן: „עראיננערן זא זיך, אלס דער גנעדיגע העררר אנאָדי איהנען זאגטע: „דיעזע הינדישען בעסטיאלישען יודען מיס מאן פאר מײנעם קאסטעלל פאָראיבערפיהרען, דאמיט זא איך מײנע פרײא זעהע!"

דיא געסטריגע פערהאנדלונג.

געסטערן וואורדע דער געוועזענע פאנדור אלעקסאנדער הײקא פערהאָרט. ער ערצעהלטע, וויא דיא אנטי-סעמיטען בײא דער אױפפינדונג דער לײבע הערומגעארבײטעט אונד אללערלײא מאבע-ריען בעטריעבען. צוערסט ליעס מאן זיך אײנען גולדען אונד דאנן 50 קר׳ פיר דאס אנזעהען דער לײבע צאהלען. דער קאממיססער באמיאש שפאצירטע לאנגע מיט דער אלטען שאלימאשי אונד איהרער שוועסטער הערום, אינדעססען מאכטע איך דיעזע שוועסטער דער אלטען שאלימאשי דאריבער פאָרוויפפע, ווארום זא אין דיזער לײבע ניכט איהרע טאכטער ערקעננען וואָללע; איך אנאָדי האטטע דא ציפיעל הערומגעווירטהשאפטעט, אונד בעפאָר מאן נאך גאר דיא לײבע געריכטליך אונטערזוכטע אונד סעצירטע, וואוסטע שאָן אנאָדי דיא נאכריכט צו פערברײטען, דאס דיעזע לײבע ניכט דער עסטער, זאנדערן אײנעם לידערליכען פרויענצימער אנגעהאָרטע. — פערנער ערצעהלט הײקא, וויא מאן דען פערהאָרטען איף דאס קינן געשלאגען אונד וויא באָרי הריסקען אין דער טהירע געשטאנדען, אום צו האָרען, וויא דרינגען דיא קאממיססערע פאָלטערן, קאראנטשאי זעלבער דאס הערום אונד זאגטע: „וויר האבען דיעזע ליעבע נאָך ניט געטרענקט; זא קריכען זיך אדרענטליך!"

העררייז זאגטע דער קאממיססער וואי: „דיעזער הײקא איזט פאָן דען יודען בעשטאָכען, ער וויררד שאָן זײט דעם 19-טען יוני דער אויסגעהאלטען אונד פערקאסטיגט אונד דאס שאָן זאגאר גערד זײנעם ווייבע נאך הויזע געשיקט. אין יודען נאמענס פאָללאק אויס בײ-סענט-מיהאלי, דאס איהן הירהער געבראכט."

הײקא געשטעהט, דאס ער מיט העררן פאָללאק נאך ניערעדהאזא געקאממען, דאך לײגנעט ער, דאס ער בעשטאכען וואורדען.

העררייז זאגטע אטיאש: „ווענן עס מיר ערלױבט איזט, זא מאכטע איך אן דען העררן וויצע-הײטס-קאממיססער וואי אײנע פראגע ריכטען. איך ווייס, דאס זיך הײקא אונד קאזימיר שאָן זײט מעהרערען טאגען אין ניערעדהאזא אויפהאלטען אונד וואהל אונטער אויפזיכט יענער פערזאנען שטעהען, וועלכע עס ווינשען, דאס דא דיא וואהרהײט הערויסקאממע. עס עקסיסטירט היער אבער איך אײנע אנדערע פארטײא, וועלכע זאלבע צײגען הערבײשלעפפען, דיא ג ע ג ע ן איהר געוויססען אויסזאגען זאללען. איך פראגע נון דען קאממיססער וואי, וואהער ער ווייס, דאס הײקא הער פאָן יודען אויסגעהאלטען וויררד?"

וואי: „איך ווייס עס בעשטיממט."

הײקא: „איך זאגע ניכטס אנדערעס, אלס דיא לױטערע וואהרהײט. גאטט לאססע מיך ניכט שטערבען וואהל פערלאססען, ווענן איך ניכט דיא לױטערע וואהרהײט רעדע."

שטאאטס-אנוואלט וויפפערט צו הײקא: „ווענן וואר דיא נאכריכט פערברײטעט, דאס דיא לײבע ניכט דער עסטער, זאנדערן אײנעם לידערליכען פרויענצימער געהאָרע?"

הײקא: „נאך בעפאר מאן זיא גאר געריכטליך אונטערזוכטע."

אטיאש צו הײקא: „איזט עס וואהר, דאס דיא דעם לײבען-שמוגגעלס אנגעקלאגטען יודען פאָן עסלאר נאך ניערעדהאזא פאר דען פערהערען דער פאנדורען הערײפען מיססען?"

הײקא: „יא, אונד אנאָדי וואללטע דורכאויס האבען, דאס מאן דיא יודען פאר זײנעם הויזע פאָראיבערפיהרע."

איבערהױפט בעמיהטע זיך וואי, אום נאכצוווײזען, דאס אללע יענע צײגען, וועלכע געגען איהן אויסזאגען, פאָן דען יודען בעשטאָכען זינד.

אויך דער פריהערע גערטנער פאָן רעטשקי באָנדי, נאמענס מאָזנא, טראט מיט דער בעהויפטונג אויף: דער יודישע קויפמאנן ברוין האבע איהן פאָן טאקאי נאך ניערעדהאזא געבראכט, איהן היער 8 טאגע לאנג גוט געפיטטערט, מיט ציגארען טראקטירט אונד נאך דאצו 20 גולדען פערשפראכען, ווענן ער אויסזאגען וואללטע, דאס רעטשקי דען מאָריץ געפריגעלט האבע!

אטיאש נאהם דיעזען מאָזנא שארף אינס פערהאָר אונד בראכטע עס באלד הערויס, דאס מאָזנא אײגענטליך פאָן אנטי-סעמיטישער זײטע געדראָהט, בעארבײטעט אונד בעשטאָכען וואורדע.

פערנער ערצעהלטע הײקא פאָן דער „הויס-שרײבע", וועלכע וואי געגען דיא אנגעקלאגטען צו בענוטצען פפלעגטע, אבער וואי זאגטע, דאס דער פאנדור דיעס נור אים ש א ב ע זאגע.

שטאאטס-אנוואלט וויפפערט בעאנטראגטע, דאס מאן לױט דיזער אויסזאגע דעם פאנדורען דען אנאָדי אלס צײגען פאָרלאדען מאגע.

נון טראט דיא ראסט-שטונדע אײן, אונד אנאָדי האט דען שטאאטס-אנוואלט וויפפערט צום העלל הערבײפאָדערן לאססען, וויל וויפפערט דען אנטראג געשטעללט האטטע, א י ה ן אלס צײגען פאָרצוּלאדען.

וויפפערט ערווידערטע אבער, דאס ער היער אין געזעטצליכער ווײזע אלס אמטליכע פערזאָן פאָרגעהע אונד דאריבער קײנעם פריוואט-מענשען רעכענשאפט שולדיג איזט. דאריף אבער האט אנאָדי דען שטאאטס-אנוואלט דרויסען פאר דעם קאממיטאטס-הויזע אין העפטיגער ווײזע בעשימפפט.

אים לויפע דער זיטצונג צײגטע דער טיסא-לאקער אײנוואהנער, נאמענס ל י ס י ע ר, דעם געריכטע אן, דאס איהם דער אלטע הײר האָרוואטה געזאגט: דיא איבריגען ארצטע האבען נאך פאָר יעדער אונטערזוכונג דאס אלטער דער לײבע אויף 28 בין 30 יאהרע פעסטזעצען וואללען, איך אבער פערלאנגטע, דאס מאן ווענינסטענס דיא לײבע געריכטליך אונטערזוכע!

צום שליססע בעאנטראגטע דער שטאאטס-אנוואלט, דאס מאן איך וואי, קאראנטשאי אונד מאָזנא צום שוואור ניכט צולאססע. — פערנער וואורדע נאך אין דיזער זיטצונג אים קלײנען האָלצ-שטיקען אײנע ארט פלאס צוזאממענגעשטעללט, דאמיט מאטהעי אין דעמזעלבען ערקלערע, וויא ער דא דיא לײבע אנגעבונדען. נאטירליך שטעללטע זיך אויך דא זײנע לינגענהאפטע אויסזאגע דײטליך הערויס. —

דער פאָרפאלל

צווישען וויפפערט אונד אנאָדי.

דער פאָרפאלל צווישען דעם שטאאטסאנוואלטע, העררן פאָן וויפפערט, אונד דעם רײכס-טאגס-דעפוטירטען אנאָדי, וועלכער יעטצט דער הויפטפיהרער דער אנטי-סעמיטען אין ניערעדהאזא איזט אונד וועלכער דיעזען גאנצען העקסען-פראָצעס הערויפבעשוואָרען, ערריגט נאטירליך גראָסעס אויפזעהען אונד אונגעהײערע אויפרעגונג. דאס דער פראָצעס זיך פאָן טאג צו טאג צו גונסטען דער יודען אונד צו אונגונסטען דער אנטי-סעמיטען געשטאלטעט, דאס דא נאך אונד נאך דאס אבשײליבע מאכווערק דער אנטי-סעמיטען אױפגעדעקט וויררד —, דאס פערזעצטע דען אנאָדי אין זאלכע אונגעהײערע וואוטה, דאס ער זיך געסטערן אם שטאאטס-אנוואלטע טהעטליך פערגריפפען.

דער אנטראג דעס שטאאטס-אנוואלטעס, דאס מאן אויך דען אנאָדי אלס צײגען פאָרלאדען מאגע, האטטע אן אונד פיר זיך ניכטס בעלײדיגענדעס, דענן אים געריכטס-האָפע האט יעדע אמטס-פערזאָן דאס רעכט, וועלכעס דיא פאָרלאדונג דעס מיניסטער-פרעזידענטען אלס צײגען צו בעאנטראגען, אבער דער היטציגע אנאָדי וואַרטעטע עבען איף אײנע אויסרעדע, איף אײנען פאָרוואנד, אים דא זײנע וואוטה אויסצולאססען.

דענן דיא פערווירונג, אין וועלכען דיא אנטי-סעמיטען דיעזען פראָצעס געטריעבען, איזט איינע זאָלך אונגעהייערע, דאס מאן ווירקליך אבט טאגע ברויכט, אום זיך דא דורכצואַרבייטען.

נאך דיעזער איינלייטונג וואללען וויר נור דען אייגענטליכען בעריכט אויספיהרליכער מיטטהיילען.

דער פאנדור קאזימיר זאגטע וואָרטליך פאָלגענדעס: ציערסט וואורדע דער „אלטערע פלאָסער" (היער מיינטע ער דען טשעפקאניטש אונד ניכט דען הערשקאָ) אויפגעפאָרדערט, אללעס צו זאגען, וואס ער געזעהען. — ער ערווידערטע יעדאָך: ער וויססע גאר ניכטס, ער האבע ניכטס געזעהען! — דאריף בעפאהל מיר דער זיכערהייטס-קאָממיססער וואי, הינויסצוגעהען אונד דריי פרישע רוטהען צו שניידען. איך גינג הינוים, עס וואר נעבען דעם הויזע איין צוועטשקען-בוים; פאָן דיעזעם שניטט איך דיא רוטהען אונד טרוג זיא היניין. אלס ער ניכטס געשטעהען וואָללטע, ענטקליידעטע מאן איהן ביז איפם העמד, דיא צווייא פיסע מוסטען איהם געבונדען אונד ער זעלבסט אויף דען ריקען געלעגט ווערדען, וויר זאגטען איהם: „געשטעהע! זאָנסט ווירסט דיא געפריגעלט!" — דער ארמע האטטע אבער ניכטס צו געשטעהען, אונד דא בעפאהל מיר דער קאָממיססער וואי, איהן אויף דען פוס-זאָהלען צו הייען! — זאָ גאב איך איהם דענן צווייא היעבע אויף דיא פוס-זאָהלען, דאס דיא רוטהע זאָפאָרט ענטצווייא געבראָכען. דער ארמע ריעף יאממערנד: „מיין גאָטט! איך וויים ניכטס צו געשטעהען, אויף וועןן אייגענטליך זאָלל איך דענן עטוואס אויסזאגען. ווער איממער עס זייא, ער ווירד אונשולדיג ליידען מיססען, אונד דאנן ווירד ווידער דיא רייהע אן מיך קאָממען!" — איך מיססטע איהן דאנן ווידער שלאגען, אונד דא שריע מיך נאך דער קאָממיססער וואי אן: „האסט דיא קיינע קראַפט, איהן בעססער צו שלאגען? האסט דיא פיללייכט הייטע נאך ניכט געגעססען?" — אונד איך שלוג ווידער, זאָ דאס איך דיא צווייטע רוטהע צערבראך. — היערויף נאהם וואי דיא „הויס-שרייבע" הערפאָר אונד דריקטע דעם ארמען דיא ביידען דוימען צוזאממען, דאמיט ער געשטעהע. — אבער דער ארמע שריע איממער: „מאן מאג מיך טאָדטען: איך ווערדע ניכטס געשטעהען, ווייל איך ניכטס וויים. דענן ווענן איך אויף יעמאנדען עטוואס וויססטע, אונד ווערע עס זעלבסט מיינע מוטטער, זאָ ווירדע איך עס זאגען!" — דאנן בעפאהל מיר וואי, דעם מאגנע דיא פינגער צו דרעהען, דאמיט דיעזעלבען ניכט אנשוועללען. זאָדאנן פיהרטע איך דיעזען הינויס צו מאטהעי אונד זאגטע דיעזעם מאטהעי: „געשטעהע! דיעזער האט שאָן געשטאנדען, זאָנסט ווירסט דיא אויך זאָ געפאָלטערט!" — מאטהעי צוטטערטע אן אללען גליעדערן, ער פלאפפערטע דא אוים פורכט אללעס צוזאממען, פאָן קיש-מאַרקאָני אונד נאדי-מאַרקאָני. קאראנטשאי זאגטע איהם איממער פאָר, דאס ער זאגע, וואָ ער דיא לייכע פאָן דען יודען איבערנאָממען, אבער מאטהעי קאָנטע דיעזע געשיכטע ניכט נאַבערצעהלען. ער פערגאַס אים נעכסטען אייגענבליקע ווידער, וואס מאן איהם פריהער איינגעשטודירט.

פרעזידענט: „אבער וויא קאָממט עס, דאס טשעפקאניטש זעלבער פאָן אלל דיעזען פאָלטער-געשיכטען ניכטס ערצעהלט?"

קאזימיר: „ווארים ער עס ניכט זאגט, וויים איך ניכט, אבער איך שווארע דאריף, דאס איך איהן געשלאגען!"

פרעזידענט: „אלזאָ האט טשעפקאניטש עטוואס געשטאנדען?"

קאזימיר: „גערארע דיעזער טשעפקאניטש, דען איך זאָ געשלאגען, וואָללטע ניכטס געשטעהען. ער זאגטע איממער: ער וויססע ניכטס אונד ווענן מאן איהן אויך טאָדטשלאגען זאָללטע!"

מאטהעי זאגט, דאס ער דיעזען פאנדור קאזימיר וואָהל גוט קעננע, דאך וואורדע ער ניכט אבגעשרעקט אונד געשטאנד נור פריייוויללי. הערשקאָ האט איהם וואָהל אויף דער אייזענבאהן, אויף וועלכער דיא פלאָסער דורך דיא פאנדורען פאָן סאָלנאָק צוריקגעבראכט וואורדען, איינע ליגע איינשטודירט. אין לאָק אבער זאגטע ער דיא וואהרהייט.

אטוואש פראגטע דען מאטהעי: וויא איהם דאך הערשקאָ אויף דער אייזענבאהן, וויאָ איך פאנדירען ווארען, עטוואס איינשטודירען קאָנטע, אונד וויא דאס קאָממט, דאס אללע איבריגען 15 פלאָסער פאָם לייבענ-שמוגגעל ניכטס וויססען; ווערדען אלזאָ אלל דיעזע לייטע ליגען אונד נור מאטהעי אלליין דיא וואהרהייט זאגען?

מאטהעי אנטוואָרטעטע היעראויף איסווייכענד.

נון וואורדע דער זיכערהייטס-קאָממיססער געאָרג וואי הערייגערופען.

פרעזידענט צו וואי: „עס ווירד בעהויפטעט, דאס זיא פאָריגעס יאהר מיט דען אנגעקלאגטען ניכט בלאָס אלס אויפזעהער, זאָנדערן אויך אלס פערהאָרער אומגעגאנגען. פערנער ווירד בעהויפטעט, דאס זיא דיא אנגעקלאגטען געפאָלטערט, אים פאָן איהנען געשטענדניססע צו ערפרעססען."

וואי: „וויא קאָננטע איך פערהאָרען אונד פאָלטערן, ווענן איך נור דער זיכערהייטס-קאָממיססער וואר?"

פרעזידענט: „אבער דאָיך הערשקאָ בעהויפטעט דאָך, דאס זיא איהן געפאָלטערט."

וואי: „לייטער ליגע אונד פערלייםדונג."

פרעזידענט: „אבער אויך אנשיל פאָגעל זאגט, דאס זיא איהן צום טרינקען פאָם ביטטער-וואססער אונד הערגלייכען גענאָטהיגט."

הערשקאָ: „זאָ וואר עס אויך."

וואי: „ניכט איין וואָרט דאפאָן איזט וואהר!"

הערשקאָ: „עס איזט יא וואהר."

וואי: „איך אבער זאגע: עס איזט ניכט וואהר, אלזאָ פונקטום, וויא קאָננסט יא זאגען, וואס דיא ווילסט."

פרעזידענט צו וואי: „נור רוהיג אונד אנשטענדיג." — זאגען זיא, הערשקאָ, וויא גינג וואי מיט איהנען אום?"

הערשקאָ: „ער שלוג מיך צוערסט מיט דער האנד אויף דען קאָפף אונד ריעף: „ווילסט דיא דיא וואהרהייט זאגען?" — איך אבער וואוסטע פאָן ניכטס אונד האטטע ניכטס צו זאגען. דאנן שלוג מיך וואי מיט דעם שטאָקע אויף דיא שילטער אונד שריע: „מאטהעי האט געשטאנדען, געשטעהע אויך דיא, הערשקאָ!" — אונד איך זאגטע: „ווענן מאטהעי געשטאנדען, זאָ זאָלל מאן איהן הערהער פיהרען, דאמיט ער מיר דאס אינס געזיכט זאגע!" — דאנן שיקטע מאן קאראנטשאי אום דען מאטהעי; דיעזער קאם הערייין אונד זאגטע מיר יענע ליגע, דיא ער דיער ערצעהלטע, אינס געזיכט. דא איך דיעזע ליגע ניכט נאכערצעהלען וואָללטע, וואורדע איך אבערמאלס מיט דעם שטאָקע געשלאגען."

וואי: „איך ביטטע, הערר פרעזידענט, הערשקאָ קאנן זאגען, וואס ער וויל; עס איזט קיין וואָרט וואהר, עס איזט פערלייםדונג; עס איזט איהם איינשטודירט וואָרדען."

אלס נון הערשקאָ דאראויף ערווידערן וואָללטע, דא שריע איהן וואי אן: „דיא רעדע ניכט!"

פרעזידענט: „דאָך, ער דאַרף רעדען! זאגען זיא, הערשקאָ, וואר דער אונטערזוכונגס-ריכטער נאך דארט, אלס דיעזע דינגע געשאהען?"

הערשקאָ: „יא! — דאנן נאהם וואי איינען שפאגאט אונד וואָללטע מיך בינדען לאססען, אינדעם ער זאגטע: „דיך ווירסט דיא געשטעהען!" היערויף וואורדע איך ערשראָקען אונד זאגטע דאס נעמליכע, וואס מאטהעי אויסגעזאגט האט."

וואי: „איך האבע איהן מיט קיינעם פינגער בעריהרט אונד האבע איהן אויך ניכט צו פיעלעם וואססער-טרינקען גענאָטהיגט. ווענן ער פיעלייכט דורסטיג וואר אונד וואססער פערלאנגטע, זאָ ליעס איך איהם זאָלכעס געבען; ניעמאנד קאנן זאגען, דאס איך איהם מיט געוואלט וואססער צו טרינקען גאב."

אלס יעטצט הערשקאָ ערצעהלטע, וואס ער ווידער דאנן געזאגט, דא שריע איהן וואי אן: „דיא האסט דיעס ניכט געזאגט!"

היימאנן צו וואי: „איך ביטטע, היער ניכט „פער דיא" צו שפרעכען; דיעזער הערשקאָ שטעהט יעטצט פאָר איהנען ניכט אלס אנגעקלאגטער, זאָנדערן ווירד דא אין גלייכעם ראנגע מיט איהנען פערהאָרט."

היער האטטען דיא אנטי-סעמיטישען צוהערער צו לערמען אונד צו צישען אנגעפאנגען.

פרעזידענט צו היימאנן: „איך ביטטע, דיא צורעכטווייזונג קאָממט ניכט איהנען צו; דאס מיס איך טהון!"

היימאנן: „ער שפראך אבער מיט הערשקאָ שאָן צו וויעדערהאָלטענמאלען „פער דיא"!"

אונד וויעדער צישטען אונד מורמעלטען דיא אנטי-סעמיטישען צוהאָרער.

פרעזידענט צו היימאנן: „איך ביטטע, זיך ניכט אין מיינע רעכטע איינצומישען אונד ביטטע צו וואַרטען!"

היימאנן: „איך וואַרטעטע גענוג. ער שפראך שאָן איינעמאל דען הערשקאָ „פער דיא" אן, אונד זיא האבען איהן דאך נאָך ניכט צורעכט געוויעזען."

פרעזידענט אין אויפרעגונג צו היימאנן: „איך ווירדע רעכט זעהר ביטטען, דיא בעזאָנגענהייט צו וואהרען אונד ניכט אללצו פייעריג אינס צייג געהען צו וואָללען."

אטוואש: „איך אבער ביטטע זיא, הערר פרעזידענט, דיא צוהאָרער ערמאהנען צו וואָללען, דאס דיעזעלבען דיא זייטענס דער פערטהיידיגער פאָרגעבראכטען בעמערקונגען ניכט דורך צישען אונד צווישענרופען שטאָרען מאָגען: דיעזע האבען קיין רעכט דאצו!"

נאכדעם נון דער פרעזידענט איינע שטרענגע מאהנונג אן דיא אנטי-סעמיטישען צושויער געריכטעט, ערצעהלטע וויעדער אנשיל פאָגעל, וויא ער געפאָלטערט וואורדע, אונד וויא דער קאָממיססער צו איהם זאגטע: „ער האבע פאָם קאָמיטאטע דיא פאָללמאכט, דורך דיא פאָלטער דיא וואהרהייט הערויסצושלאגען." — אונד אלס וואי היעראויף אללעס אבגעלייגנעט, דא זאגטע אנשיל פאָגעל: „ער קאנן לייטער לייכט לייגנען, דא נור קאראנטשאי צוגעגען וואר, אונד דיעזער ווירד איהן זיכער ניכט פערראַטהען!"

שטאאטס-אנוואלט וויספערט צו וואי: „עס וואורדען נאך פריהער נעגען זיא קלאגען געפיהרט, דאס זיא פיעלע אנגעקלאגטע געפאָלטערט."

וואי: „ניעמאלס!"

וויספערט: „היער זינד זאָגאר דיא אקטענשטיקע דאריבער, אונד זאָפיעל איך וויים, שטעהען זיא אויך יעטצט נאך אונטער איינער אנקלאגע!"

וואי אנטוואָרטעטע איסווייכענד.

היערויף וואורדע קליין דעם וואי ענטגעגענגעשטעללט אונד קליין זאגטע: „איך ביטטע, איך בין קיין וואלאבישער יודע; איך נעהמע עס מיר זעהר צו הערצען, ווענן מאן מיט מיר זאָ אומגעהט! איך דיענטע אלס סאָלדאט זיינער מאיעסטעט אונד האטטע ניע איינע שטראַפע צו ערליידען. אויף איינמאל געהט מאן מיט מיר אום, וויא מיט איינעם הונד! איך וויל נון ערצעהלען: באדי זאגטע מיר: „איינמאל קליין, איך וויל איהר בעסטעס: געשטעהען זיא, זאָנסט ווירד עס איהנען שלעכט ערגעהען!" — דאריף זאגטע איך: „געשטרענגער הערר אונטערזוכונגס-ריכטער! דורך צוואנג קאָננען זיא פאָן מיר אללעס הערויסברינגען, דענן איך לאססע מיך ניכט מאַרטערן." — נון קאם קאָממיססער וואי אונד זאגטע מיר: „דיא ביזט אלזאָ יענער זייבערע פאָגעל! א קוסיא אישטענעט! וויססט דיא, ווער איך בין? איך בין דער קאָממיססער וואי, אונד דיא ביזט דער זייבערע פאָגעל, דער לייבענ-שמוגגלער!" — ער ציאָג מיך דאנן צו איינער לינגעראַפטען אויסזאגע. איך ערשראק, עס וואר נאכטס, אונד איך וואר מיט וואי גאנץ אלליין. נאך דעם פיעלען וואססער-טרינקען צוואנג ער מיך צום בראנטוויין-טרינקען, אונד עס וואר דיעס אויך געשיידט פאָן איהם, דענן זאָנסט ווערע איך שאָן דארט, וואָ דיא עססער איזט!"

אלס וואי וויעדער אללעס געלייגנעט, זאגטע איהם קליין: „זאגען זיא מיר אינס געזיכט: שריען זיא מיך ניכט אן: „ווער ביזט דיא, דיא זייבערער פאָגעל?"

וואי: „עס איזט מאָגליך, דאס איך איהם זאגטע, דיא זייבערער פאָגעל."

קליין: „גנעדיגער הערר פרעזידענט! איך בעהויפטע עס, דאס איך עס פאר דעם לאבליכען געריכטסהאָפע הערויסזאגען מיס, דאס ער ל י ג ט!"

וואי: „איך ביטטע, הערר פרעזידענט!"

קליין: „איך בין קיין וואלאבישער יודע, איך האבע זיינער מאיעסטעט געדיענט."

פרעזידענט: „וויא אינטערעססירען זיא זיך זאָ צו רעדען? וויא קאָננען זיא איהן דיא איינען ליגנער הייסען, דא ער דאָך זעלבסט צוגיבט, דאס ער זיא „איינען זייבערען פאָגעל" געהייסען?"